

4.5 Pracovní úrazy

V oblasti pracovní úrazovosti ukládá česká i evropská legislativa zaměstnavatelům řadu povinností související s evidencí, hlášením a objasněním příčin a okolností vzniku každého pracovního úrazu.

Pracovní úraz – pracovním úrazem se rozumí poškození zdraví nebo smrt zaměstnance, došlo-li k nim nezávisle na jeho vůli krátkodobým, náhlým a násilným působením zevních vlivů při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním (viz § 271k odst. 1 až 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů).

Smrtelný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, na jehož následky úrazem postižený zaměstnanec nejpozději do 1 roku zemřel.

Závažný pracovní úraz – je takové poškození zdraví, trvá-li hospitalizace úrazem postiženého zaměstnance více než 5 dnů.

Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny – ukazatel zahrnuje případy pracovních úrazů, které měly za následek pracovní neschopnost delší než tři kalendářní dny. Do těchto tří dnů se nezapočítává den, ve kterém k úrazu došlo.

Ohlášení pracovního úrazu místně příslušnému Oblastnímu inspektorátu práce (OIP) podléhá smrtelný pracovní úraz a pracovní úraz s hospitalizací delší než 5 dnů (tzv. závažný pracovní úraz). Vyhotovit záznam o úrazu (vč. případného hlášení změn) a zaslat jej na místně příslušný OIP je zaměstnavatel povinen u smrtelného úrazu, závažného úrazu i u pracovního úrazu s pracovní neschopností delší než 3 dny. V závislosti na druhu a okolnostech vzniku pracovního úrazu se pracovní úraz ohlašuje a záznam o něm se zasílá ještě na další stanovené orgány a instituce. Evidenci všech úrazů, tedy i takových, kterými nebyla způsobena pracovní neschopnost nebo jimi byla způsobena pracovní neschopnost nepřesahující 3 kalendářní dny, je zaměstnavatel povinen vést v knize úrazů.

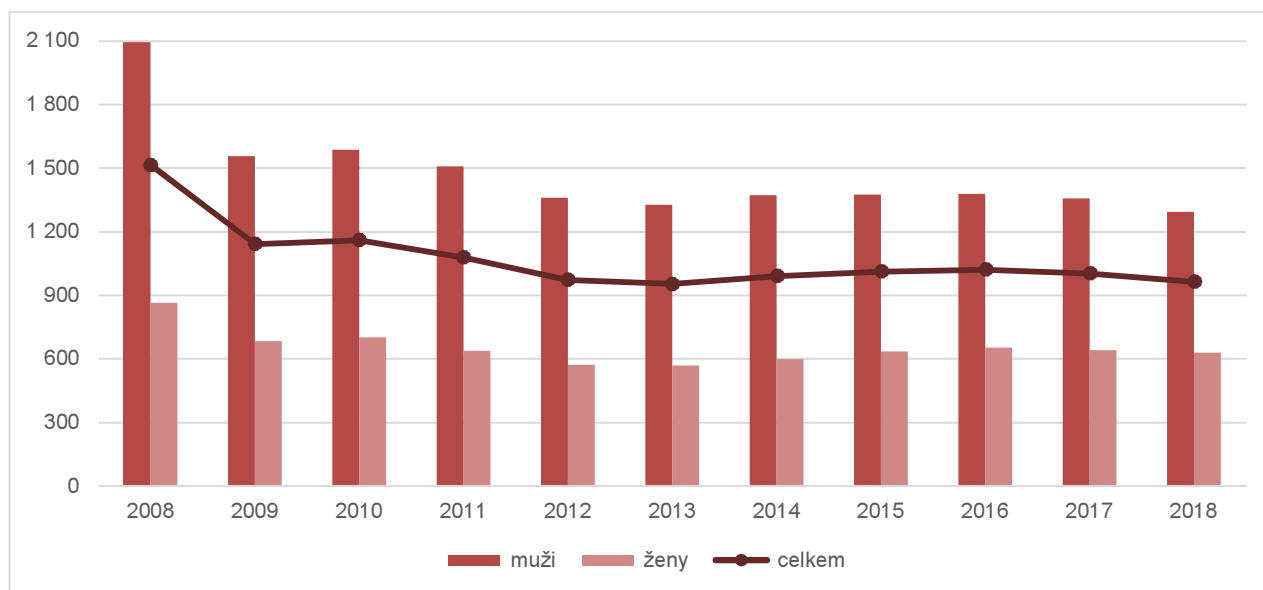
Absolutní počet nově hlášených případů dočasné pracovní neschopnosti pro pracovní úraz meziročně poklesl ze 47 491 případů v roce 2017 na 46 223 případů v roce 2018 (tj. o 2,7 %). Z tohoto celkového počtu bylo 45 666 případů (98,8 %) **pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny** (tedy těch, které podléhají povinnosti vyhotovit záznam o úrazu a zaslat jej OIP). Nadále se v této kapitole budeme věnovat této skupině pracovních úrazů.

V pracovní úrazovosti je dlouhodobě patrný rozdíl mezi **pohlavími**, muži zde výrazně dominují. Z celkového počtu pracovních úrazů připadalo v roce 2018 na muže 67,8 % (v roce 2008 dokonce 73,4 %) a na ženy pouze 32,2 % (26,6 % v roce 2008) pracovních úrazů, což je dáno i odlišnou strukturou zaměstnanosti žen a mužů. Odvětví, kde převládají muži a vyskytují se zvýšená rizika pracovního úrazu, jsou např. Těžba a dobývání, Zpracovatelský průmysl, Stavebnictví, Doprava a skladování či Zemědělství, lesnictví, rybářství. Naopak odvětví, kde převažují v zaměstnání ženy a rizika pracovních úrazů bývají méně častá, jsou Peněžnictví a pojišťovnictví, Veřejná správa a Vzdělávání. Ještě výraznější rozdíl mezi pohlavími je patrný u smrtelných pracovních úrazů. V roce 2018 se muži se podíleli na smrtelných úrazech z 95 %. Oproti předchozímu roku došlo k nárůstu smrtelných pracovních úrazů z 95 na 123, tj. téměř o 30 %. Zejména u mužů je zvýšení markantní, v roce 2018 došlo ke 117 smrtelným úrazům mužů, což je o 16 více než v roce 2017.

Tab. 5.1: Pracovní úrazy podle pohlaví v letech 2008–2018

Rok	Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností			Počet pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny			Počet smrtelných pracovních úrazů		
	Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví		Celkem	podle pohlaví	
		muži	ženy		muži	ženy		muži	ženy
2008	71 281	52 286	18 995	69 243	50 697	18 546	174	166	8
2009	50 173	35 985	14 188	48 568	34 763	13 805	105	97	8
2010	51 678	36 701	14 977	50 047	35 460	14 587	121	112	9
2011	47 111	33 619	13 492	45 482	32 354	13 128	125	117	8
2012	44 108	31 455	12 653	43 543	31 019	12 524	113	111	2
2013	42 927	30 418	12 509	42 355	29 955	12 400	113	106	7
2014	45 058	31 737	13 321	44 301	31 188	13 113	117	115	2
2015	46 331	32 117	14 214	45 621	31 605	14 016	131	120	11
2016	47 379	32 592	14 787	46 713	32 102	14 611	104	101	3
2017	47 491	32 575	14 916	46 870	32 120	14 750	95	91	4
2018	46 223	31 340	14 883	45 666	30 947	14 719	123	117	6

Zdroj: ČSÚ, SÚIP

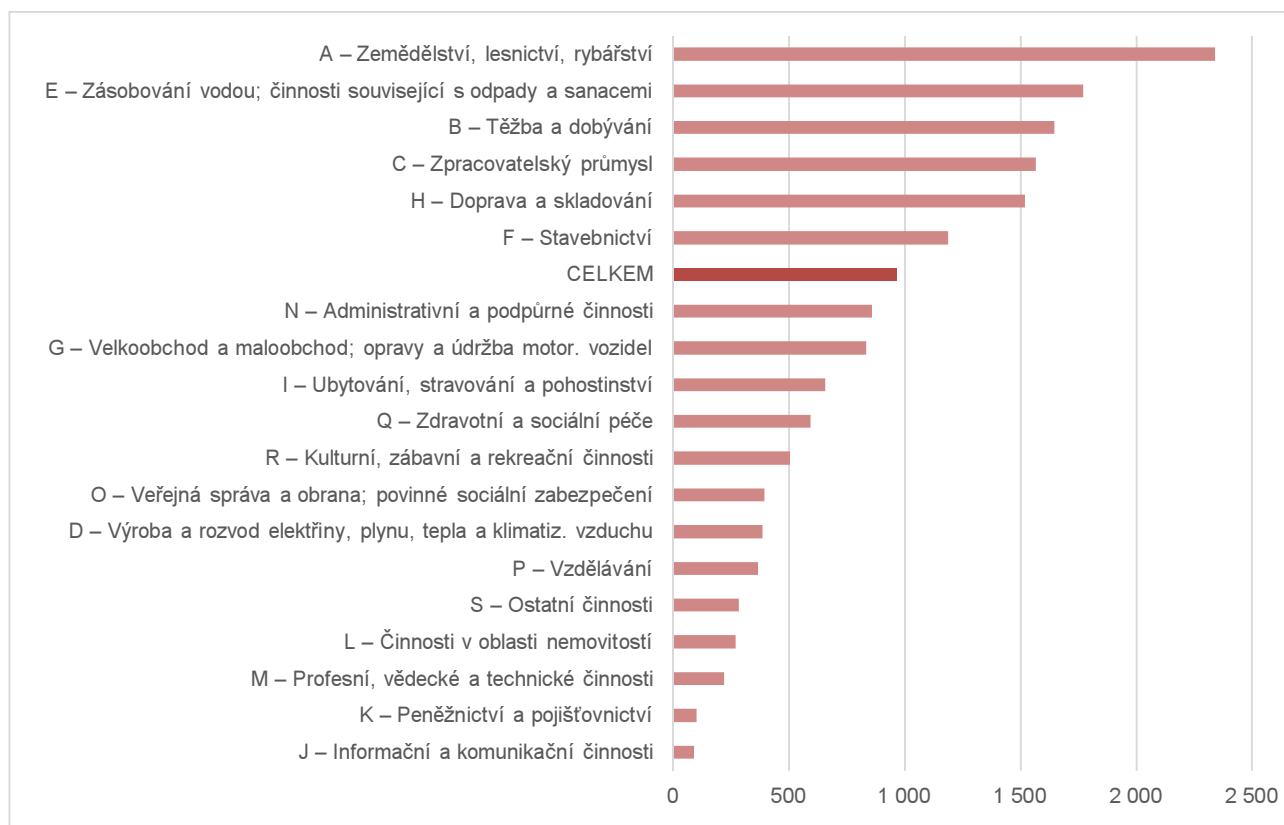
Graf 1.1: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců v letech 2008–2018

Zdroj: ČSÚ

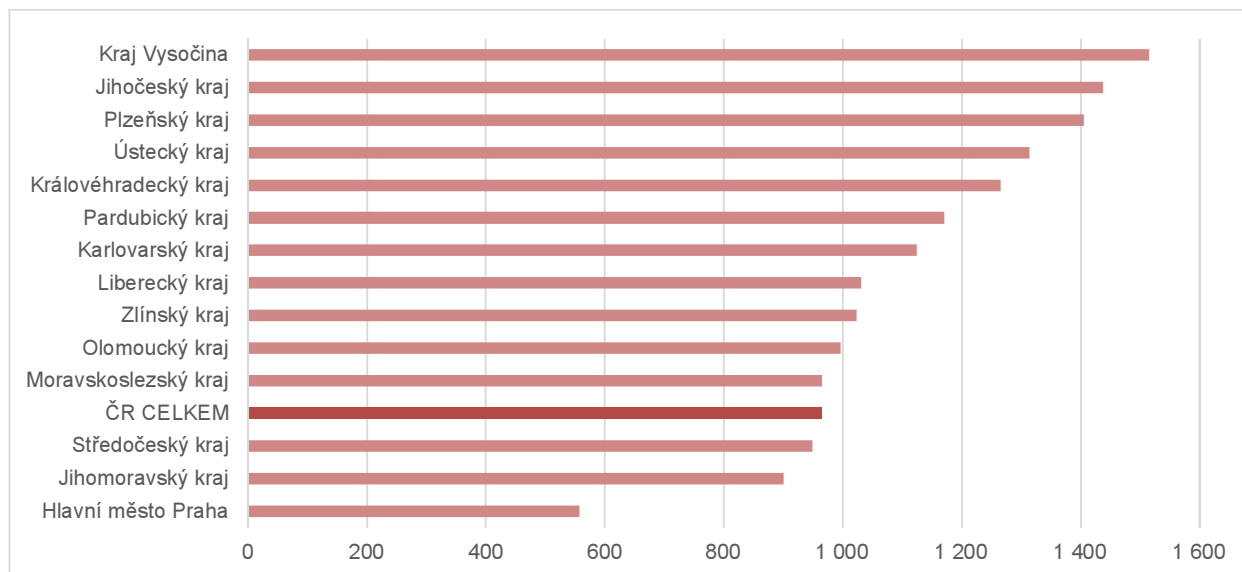
Za posledních deset let došlo k celkovému poklesu počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny o 34 %, výraznější byl pokles u mužů (o 39 %) než u žen (o 20,6 %). Rozdíl dynamiky poklesu u obou pohlaví se projevil v již zmíněné změně podílu mužů či žen na celkové pracovní úrazovosti. Nutno podotknout, že počet pracovních úrazů ve sledovaném období se nesnižoval proporcionálně, pokles byl zastaven v roce 2013 a od roku 2014 dochází k mírnému meziročnímu nárůstu počtu pracovních úrazů, který v roce 2018 vystřídal pokles. Podobný vývojový trend má i relativní ukazatel počtu pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny na 100 000 nemocensky pojištěných osob (viz graf 5.1).

V absolutním vyjádření nejvíce pracovních úrazů s DPN delší než 3 dny se v roce 2018 událo ve Zpracovatelském průmyslu (19 515 případů), následují **odvětví** Velkoobchod a maloobchod, opravy a údržba motorových vozidel (5 261 případů) a Doprava a skladování (4 534 případy). Pokud však zohledníme zaměstnanost v jednotlivých odvětvích a použijeme relativní ukazatel vztažený na 100 tis. pojištěnců, nejrizikovějším odvětvím je Zemědělství, lesnictví a rybářství (2 341 pracovních úrazů na 100 tis. pojištěnců), dále odvětví Zásobování vodou, činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi (1 772), Těžba a dobývání (1 646), teprve poté následuje Zpracovatelský průmysl (1 567), Doprava a skladování (1 519) a Stavebnictví (1 190). Nejméně rizikovým se jeví odvětví Informační a komunikační činnosti s 93 pracovními úrazy a Peněžnictví a pojišťovnictví se 102 pracovními úrazy v přepočtu na 100 tis. pojištěnců, které si vyžádaly 3denní a delší pracovní neschopnost.

Graf 5.2: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců dle odvětví ekonomické činnosti v roce 2018

Zdroj: ČSÚ

Graf 5.3: Pracovní úrazy s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců podle krajů ČR v roce 2018

Z pohledu **územního členění** bylo v roce 2018 nejvíce případů pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 kalendářní dny na 100 tis. nemocensky pojištěných osob hlášeno v kraji Vysočina (1 515), Jihočeském (1 438) a Plzeňském kraji (1 406). Následují Ústecký kraj s 1 314 případy a Královéhradecký kraj s 1 266 případy na 100 tis. pojištěnců. Nejméně případů pak bylo hlášeno v Hlavním městě Praze (557). Pod hranici republikového průměru (965 úrazů na 100 tis. nemocensky pojištěných osob) se dále nachází Středočeský (949 úrazů) a Jihomoravský (901 úrazů) kraj.

Rozdíly výskytu pracovních úrazů podle územního členění jsou do značné míry ovlivněny strukturou zaměstnanosti, charakterem převažující ekonomické činnosti a mírou nezaměstnanosti v daném regionu. Je nutné připomenout i metodiku zpracování dat, kdy rozdělení do krajů vychází z údaje o sídle útvaru, který vede evidenci mezd u zaměstnavatele osoby, která je v pracovní neschopnosti pro pracovní úraz.

Z pohledu **velikosti podniku** se v roce 2018 nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny událo u zaměstnavatelů s 500 a více zaměstnanci – 14 456 případů (32% podíl na celkové hodnotě bez ohledu na velikost firmy), následováni zaměstnavateli mající do 50 zaměstnanců – 11 143 případy (24% podíl). V případě relativního ukazatele je situace odlišná – nejvíce pracovních úrazů s pracovní neschopností delší než 3 dny na 100 tis. pojištěnců hlásily podniky se 100–249 zaměstnanci (1 350 případů), nejméně případů pak zaznamenáváme u osob samostatně výdělečně činných (202 případů).